Γενικά για την λύσσα

Η λύσσα οφείλεται σε νευροτρόπους ιούς του γένους Lyssavirus της οικογένειας Rhabdoviridae, και μεταδίδεται σχεδόν σε όλα τα θερμόαιμα ζώα και τον άνθρωπο. Πρόκειται για μια ζωοανθρωπονόσο, με σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές προεκτάσεις. Υπολογίζεται ότι περισσότεροι από 55.000 άνθρωποι πεθαίνουν από λύσσα κάθε χρόνο, με το 95% των ανθρώπινων θανάτων να λαμβάνουν χώρα στην Ασία και την Αφρική. Οι περισσότεροι ανθρώπινοι θάνατοι οφείλονται σε δάγκωμα από μολυσμένο σκύλο. Το 30% έως 60% των θυμάτων από δαγκώματα σκύλων είναι παιδιά κάτω των δεκαπέντε (15) ετών. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η πιο οικονομικά αποδοτική στρατηγική για την πρόληψη της λύσσας στους ανθρώπους είναι η εξάλειψη της νόσου στους σκύλους και τα άγρια ζώα, μέσω εμβολιασμών των ζώων.

Ιστορική αναδρομή της λύσσας στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, το τελευταίο κρούσμα λύσσας **σε άνθρωπο** χρονολογείται το 1970. Στα ζώα, μέχρι το 2012, η νόσος επιβεβαιώθηκε για τελευταία φορά το 1987 σε σκύλο, στη Βόρεια Ελλάδα και συγκεκριμένα στην Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ) Έβρου. **Μετά από απουσία είκοσι πέντε (25) ετών, κρούσμα λύσσας, σε ζώα εντοπίστηκε στα τέλη του 2012.**

Προηγήθηκε, το Νοέμβριο 2011, η κοινοποίηση, από τις αρχές της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, ενός (1) κρούσματος λύσσας, σε αλεπού, στην περιοχή Σελέμλι, μόλις τριακόσια (300) μέτρα από τα βόρεια ελληνικά σύνορα. Τότε, το εφαρμοζόμενο εθνικό πρόγραμμα παθητικής επιτήρησης της λύσσας, σύμφωνα με την οδηγία 99/2003/ΕΚ, ενισχύθηκε σε δεκαέξι (16) νομούς κατά μήκος των βόρειων και ανατολικών χερσαίων συνόρων της Ελλάδας. Ο υψηλός επιπολασμός της κυκλοφορίας του ιού της λύσσας (RABV) στις γειτονικές χώρες (Τουρκία, Βουλγαρία, Αλβανία και Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας) ήταν ένα γεγονός που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην επανεμφάνιση της νόσου στην Ελλάδα.

Έτσι, **τον Οκτώβριο 2012** διαγνώστηκε με RABV, μια κόκκινη αλεπού (*Vulpes vulpes*) στην ΠΕ Κοζάνης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, στη Βόρεια Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, στις 19.10.2012, το Τμήμα Μοριακής Διαγνωστικής, Αφθώδη Πυρετού, Ιολογικών, Ρικετσιακών και Εξωτικών Νοσημάτων, της Διεύθυνσης Κτηνιατρικού Κέντρου Αθηνών, της Γενικής Διεύθυνσης Κτηνιατρικής, του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΥπΑΑΤ), που αποτελεί το Εθνικό Εργαστήριο Αναφοράς για τη λύσσα στα ζώα επιβεβαίωσε τη νόσο με ανοσοφθορισμό και μοριακές εξετάσεις και την ίδια ημέρα έγινε άμεση κοινοποίηση της εστίας στον Παγκόσμιο Οργανισμό για την Υγεία των Ζώων. Η αλληλούχιση του γονιδιώματος, καθώς και η επακόλουθη φυλογενετική ανάλυση στο απομόνωμα από το πρώτο κρούσμα, επαλήθευσαν τη διασυνοριακή μετάδοση της νόσου από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων.

Μετά την επιβεβαίωση του πρώτου κρούσματος λύσσας, το εθνικό πρόγραμμα επιτήρησης και καταπολέμησης της λύσσας επεκτάθηκε. Πιο συγκεκριμένα, η παθητική επιτήρηση της νόσου εντατικοποιήθηκε με τη συλλογή αυξημένου αριθμού δειγμάτων από νεκρά ζώα, σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια, οι έλεγχοι των μετακινήσεων των ζώων εντατικοποιήθηκαν και οι αρμόδιες κτηνιατρικές αρχές ευαισθητοποιήθηκαν, σχετικά με τον υποχρεωτικό εμβολιασμό των ζώων συντροφιάς.

Παρ' όλα τα μέτρα που εφαρμόστηκαν, η νόσος εξαπλώθηκε στη βόρεια και κεντρική Ελλάδα. **Από τον Οκτώβριο 2012 έως τον Μάιο 2014, επιβεβαιώθηκαν συνολικά σαράντα οχτώ (48) κρούσματα σε ζώα.** Πιο συγκεκριμένα, τα εργαστηριακώς επιβεβαιωμένα κρούσματα ήταν εννέα (9) το 2012 [επτά (7) αλεπούδες και δύο (2) σκύλοι], είκοσι εννέα (29) το 2013 [25 αλεπούδες, δύο (2) βοοειδή, ένας (1) σκύλος και μία (1) γάτα] και δέκα (10) το 2014 [οκτώ (8) αλεπούδες και δύο (2) σκύλοι].

Το τελευταίο κρούσμα λύσσας επιβεβαιώθηκε σε κόκκινη αλεπού στην ΠΕ Πέλλας τον Μάιο 2014. Έκτοτε, δεν εντοπίστηκε άλλο κρούσμα λύσσας στη χώρα.

Ως εκ τούτου, το 2021, η Ελλάδα απέκτησε καθεστώς απαλλαγής από τη λύσσα. Σύμφωνα με τον Εκτελεστικό Κανονισμό (ΕΕ) 2021/620 της Επιτροπής και το 2024, δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα του Παγκόσμιου Οργανισμού για την Υγεία των Ζώων (World Organisation for Animal Health, WOAH), το καθεστώς απαλλαγής της από τη λύσσα.

Για την διατήρηση του καθεστώτος απαλλαγής από τη λύσσα στη χώρα, εφαρμόζονται στην Ελλάδα τα ακόλουθα μέτρα ελέγχου και εξάλειψης της λύσσας στα ζώα :

• Στα οικόσιτα ζώα :

α) Υποχρεωτική καταγραφή και εμβολιασμός των ζώων συντροφιάς.

β) Έλεγχος των μετακινήσεων των ζώων (ταυτοποίηση, καταγραφή, εμβολιασμός κατά της λύσσας των σκύλων, των γατών και των νυφίτσων, πριν από τη μετακίνησή τους).

γ) Υποχρεωτικός εμβολιασμός άλλων σαρκοφάγων ζώων, που χρησιμοποιούνται ως κατοικίδια ζώα.

δ) Εμβολιασμός των παραγωγικών ζώων κατά της λύσσας, σε περίπτωση επιβεβαίωσης της νόσου, στις πληγείσες περιοχές.

ε) Έλεγχος της νόσου σε αδέσποτους σκύλους και γάτες, μέσω της ταυτοποίησης, της καταγραφής και του εμβολιασμού τους κατά της λύσσας.

• Στον πληθυσμό της άγριας πανίδας

Εκστρατείες εμβολιασμού κατά της λύσσας, δια του στόματος, με εναέρια διανομή εμβολίων δολωμάτων για την ανοσοποίηση της άγριας πανίδας (κόκκινες αλεπούδες).

Από το 2013 έως το 2015, οι εκστρατείες εμβολιασμού κάλυψαν περίπου τη μισή ηπειρωτική επικράτεια (24 ΠΕ) της χώρας.

Από το 2022, οι ρίψεις των εμβολίων δολωμάτων πραγματοποιούνται σε μια ζώνη πενήντα (50) χιλιομέτρων κατά μήκος των ελληνικών χερσαίων συνόρων.

Χάρτης 1: *Περιοχές εμβολιασμού των ζώων της άγριας πανίδας έναντι του ιού της λύσσας, επισημασμένες με χρώμα, από το 2022 έως σήμερα.*

Οι περιοχές που εφαρμόζονται εμβολιασμοί στη χώρα μας, θεωρούνται υψηλού κινδύνου, εξαιτίας είτε προηγούμενου εντοπισμού κρουσμάτων λύσσας, είτε γειτνίασης με χώρες που εμφανίζουν αυξημένο αριθμό κρουσμάτων της νόσου σε ζώα.

Επισημαίνεται ότι η νομική βάση για την εφαρμογή του προγράμματος επιτήρησης και καταπολέμησης της λύσσας στην Ελλάδα, καθώς και κάθε σχετική πληροφορία είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του ΥπΑΑΤ (www.minagric.gr), ακολουθώντας τη διαδικτυακή οδό: Πολίτης → Νοσήματα που μεταδίδονται από τα ζώα στον άνθρωπο → Λύσσα, στον ακόλουθο σύνδεσμο: https://www.minagric.gr/for-citizen-2/nosimata-zoon/457-lissa.